

УДК 378

ЛУК'ЯНЧУК Світлана Федорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
та методики навчання,

Національний педагогічний університет імені

М. П. Драгоманова,

e-mail: svitlanalukianchuk@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

У зв'язку з реформою освіти в Україні впроваджуються європейські стандарти у навчанні іноземних мов. Необхідні зміни в системі підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Метою статті є проаналізувати основні умови формування професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ початкової школи нового покоління. Автором проаналізовано термін «професійна компетентність учителя іноземної мови». Встановлено, що основними умовами формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи є: оновлення змісту педагогічної освіти відповідно до сучасних потреб особи і суспільства; зміщення акценту в навчанні з традиційного теоретичного вивчення навчальних дисциплін до більш практичного застосування отриманої інформації, від парадигми «я знаю» до парадигми «я вмію»; встановлення та впровадження стандартів з володіння іноземною мовою та методикою її навчання для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»; підготовка фахівців, що володіють компетенцією самонавчання; запозичення європейського досвіду використання електронного професійного портфоліо як ефективного інструменту самоконтролю студента та його безперервного професійного й особистісного розвитку.

Ключові слова: реформа освіти; майбутній учитель іноземної мови; початкова школа; професійна компетентність; компетенція самонавчання; електронний професійний портфоліо студента.

Постановка проблеми. Важливим напрямом реформування української освіти є впровадження європейських стандартів у навчанні іноземних мов. Головну роль у навчанні та вивченні сучасних мов відіграє загальноосвітня школа, адже іншомовна освіченість випускників школи стала важливою умовою їх успішної соціалізації в полікультурному та багатомовному європейському середовищі та конкурентоспроможності на ринку праці в недалекому майбутньому. Тож, відповідно до нового Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2012 року, навчання англійської мови є обов'язковим з 1 класу. У зв'язку з цим перед закладами педагогічної освіти постали нові пріоритетні завдання щодо ефективної професійної підготовки нового покоління молодих учителів іноземної мови (ІМ) початкової школи.

Протиріччя між зростанням соціального замовлення початкової ланки освіти на фахівців з іншомовного навчання нового покоління, з одного боку, та невідповідністю системи педагогічної освіти новим вимогам з підготовки сучасного вчителя, з другого боку, активізувало потребу у вивченні теорії й практики формування професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ початкової школи.

Аналіз останніх публікацій. В Україні проблемами формування професійної компетентності майбутнього фахівця з іноземних мов займалися такі вчені як О. Бігич., Г. Бойко, С. Ніколаєва, Л. Калініна, І. Самойлюкевич, О. Кузнецова, Л. Морська, М. Сідун, М. Тадеєва, О. Шерстюк та інші. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи вивчалась такими дослідниками, як О. Коломінова, О. Котенко, І. Пінчук, С. Роман та інші. Вітчизняні педагоги досліджують проблему професійної підготовки майбутнього вчителя ІМ у контексті європейських вимог, теорію і практику формування методичної компетентності вчителя з ІМ, звертаються до обґрунтування критеріїв та ознак сформованості лінгвосоціокультурної компетенції майбутніх учителів, аналізують характерні риси інформаційно-пошукової компетентності вчителя ІМ, розглядають сучасні технології навчання ІМ учнів початкової школи.

Метою статті є проаналізувати основні умови формування професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ початкової школи нового покоління.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Національною стратегією розвитку освіти метою вищої педагогічної освіти в Україні є «підготовка та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого безперервного професійного зростання» [1, с. 374]. Перед сучасною школою стоїть завдання забезпечити гнучке особистісно-орієнтоване навчання та виховання, сформувати в дітях основні життєві компетентності, необхідні для ефективного життєдіяльності в багатомовному, полікультурному, інформаційно розвиненому суспільстві в XXI столітті. Молодий вчитель повинен бути спроможним розвивати креативні здібності учнів та навчати їх головного уміння – уміння вчитися самостійно, а також володіти принципово відмінними від традиційних методами організації навчально-виховного процесу. А оскільки тільки вчитель XXI століття може підготувати учня XXI століття, необхідно реформувати систему професійної підготовки майбутніх учителів, які в процесі навчання повинні оволодіти професійною компетентністю.

Зміст професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи аналізувався багатьма українськими дослідниками. Так, за визначенням Г. Рурик, професійна компетентність учителя – це інтегративне особистісне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність учителя до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації [2, с. 348]

М. Тадеєва вважає, що професійна компетентність майбутнього вчителя ІМ включає, перш за все, врахування культурологічного аспекту, лінгвістичної підготовки, загальної методологічної та методичної підготовки, вміння використовувати сучасні технології навчання, а також поєднувати самонавчання і самоосвіту в удосконаленні мовної та мовленнєвої компетенції [3].

На думку Ю. Задунайської, компетентність як складова фахової підготовки майбутніх учителів ІМ початкової школи полягає у формуванні професійних теоретичних і практичних навичок і вмінь, мотивів діяльності, особистісних якостей, наявності досвіду професійної

діяльності, умінні творчо мислити, в розвитку творчого потенціалу, ціннісних орієнтацій, які дозволяють самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу [4, с. 108].

На нашу думку, формування професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ початкової школи представляє собою цілісний процес, успішна реалізація якого потребує реформування змісту освіти, який забезпечить високий рівень мовної підготовки, стійкі, інтегровані, системні знання з методики навчання ІМ, педагогіки та психології, уміння застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності, уміння використовувати сучасні технології навчання, в тому числі інформаційно-комунікативні технології (ІКТ), а також особистісний розвиток майбутнього вчителя, який прагне до самоосвіти та самовдосконалення.

Інноваційне оновлення змісту освіти передбачає зміщення акценту з теоретичної на практичну підготовку та формування компетентностей учителя ІМ. Змістові модулі програми підготовки вчителя повинні передбачати формування предметних і життєвих компетентностей у самих студентів, які вони зможуть передати своїм учням, коли прийдуть до школи. Це, зокрема, уміння критично мислити, спілкуватися англійською мовою і здатність вчитися.

Сучасна парадигма шкільної іншомовної освіти орієнтована на таку організацію навчання, яка забезпечує комунікативно-діяльнісний характер процесу оволодіння іноземною мовою в інтеграції з міжкультурним спрямуванням його змісту. Початковий етап у вивченні ІМ дозволяє закласти основи комунікативної компетенції, необхідні і достатні для їх подальшого розвитку й удосконалення в процесі вивчення даного предмета [4, с. 108].

Оновлення змісту освіти відповідно до сучасних потреб особи і суспільства вимагає зміщення акценту від парадигми «я знаю» до парадигми «я вмю». З цією метою система вузівської підготовки, на нашу думку, повинна відповідати таким основним потребам, забезпечення яких сприятиме формуванню у студентів, майбутніх учителів ІМ початкової школи, готовності до якісного виконання ними професійних обов'язків: забезпечення високого рівня викладання ІМ; вивчення сучасних методик навчання ІМ; покращення матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, а саме створення умов для використання ТЗН у навчальному процесі; забезпечення доступу до сучасних навчально-методичних комплектів з ІМ для початкової школи, рекомендованих МОН України; посилення співпраці між вузом і базовими школами педагогічної практики; підвищення якості та збільшення терміну педагогічної практики з ІМ в початковій школі.

Аналіз університетських програм підготовки бакалавра з правом викладання англійської мови, зроблений спільно Британською Радою в Україні та МОН України в ході проекту «Шкільний вчитель нового покоління», показав, що тільки 4 відсотки із загальної кількості годин відводиться на вивчення методики навчання ІМ. Така ситуація негативно позначається на якості методичної підготовки студентів [5].

Зміни в навчальних програмах вимагають внесення коректив у систему оцінювання рівня підготовки майбутніх фахівців. Таким нововведенням могло б стати встановлення та впровадження МОН України стандартів володіння методикою навчання та знання іноземної мови, яким повинні відповідати майбутні вчителі на кінець четвертого року навчання [6].

Важливим компонентом формування професійної компетентності сучасного вчителя іноземних мов є самонавчання або самовивчення іноземної мови. Як відомо, в рамках кредитно-модульної системи оцінювання знань, вмінь і навичок студента значна кількість годин з кожної навчальної дисципліни відводиться на самостійну роботу. Підготовка фахівців, що володіють компетенцією самонавчання, стало одним із першочергових завдань педагогічних вузів.

Ефективним засобом контролю й оцінювання результатів самостійного вивчення іноземної мови в країнах Ради Європи вважається європейський мовний портфель. Електронний портфоліо студента складається з семи частин: вступу, стрічки новин, портрета, паспорта, рівня сформованості професійної компетенції, професійної біографії, досьє, перспективного профілю, професійного саморозвитку і кар'єрного зростання. Електронний професійний портфоліо розміщений на сервері навчального закладу, доступний з будь-якого комп'ютера з виходом в Інтернет, що дає можливість застосовувати дистанційну форму роботи студента з викладачем [3].

Використовуючи позитивний досвід європейських колег доцільно розробити електронний професійний портфоліо майбутнього педагога з урахуванням вимог до професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ початкової школи. Даний портфоліо

може містити розділи, які відобразатимуть професійні компетенції, якими студенту необхідно оволодіти в процесі засвоєння програми вищої професійної освіти. Електронний професійний портфоліо майбутнього вчителя вважається ефективним інструментом самоосвіти, самоконтролю й самооцінювання студента та його безперервного професійного й особистісного розвитку.

Висновки. Отже, основними умовами формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи є: оновлення змісту педагогічної освіти відповідно до сучасних потреб особи і суспільства; зміщення акценту в навчанні з традиційного теоретичного вивчення навчальних дисциплін до більш практичного застосування отриманої інформації, від парадигми «я знаю» до парадигми «я вмю»; встановлення та впровадження стандартів з володіння іноземною мовою та методикою її навчання для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»; підготовка фахівців, що володіють компетенцією самонавчання; запозичення європейського досвіду використання електронного професійного портфоліо як ефективного інструменту самоконтролю студента та його безперервного професійного й особистісного розвитку.

Список використаної літератури

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (в редакції, схваленій 28 жовтня 2011 року III Всеукр. з'їздом працівників освіти): матеріали III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти / Ред. кол.: Д.В. Табачник (кер.), А.А. Болюбаш, Л.В. Губерський та ін. Київ, Чернівці: Букрек, 2011. С. 317–376.
2. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу: науковий посібник / Під заг. ред. проф. С.І.Якименко. Київ: Слово, 2011. 464 с.
3. Тадеева М. І. Формування педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов: європейський вимір. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. №5 (13). URL: <http://www.ime.edu.ua/net/em.html>.
4. Задунайська Ю. Формування професійної компетентності вчителя іноземної мови початкової школи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 11. С. 105–110.
5. Іваніщева В. Розпочинається підготовка шкільного вчителя нового покоління. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/Training-Begins-for-New-Generation-School-Teachers>
6. Болайто Р. Реформа підготовки вчителів: напівзаходи неприпустимі. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/Pre-service-training-reform-we-cant-afford-half-measures>

References

1. *National strategy of education development in Ukraine for 2012-2021years* (2011). (in editorship approved on 28 of October 2011 by the III All-Ukrainian congress of educators) In Tabachkyk, D. V. (Ed. head), Bolubash, A. A., Huberskii, L. V. & others. Kyiv, Chernivtsi: Bukrek, 2011, 317–376 (in Ukr.)
2. Yakymenko, C. I. (ed.). (2011). *Forming of prospective teacher's professional competence in the framework of a higher education establishment*. Kyiv: Publishing house "Slovo" (in Ukr.)
3. Tadeieva, M. I. (2009). Forming of pedagogical competence of future foreign languages teacher: European dimension. *Information Technologies and Teaching Aids*, 5 (13). (in Ukr.) Retrieved from <http://www.ime.edu.ua/net/em.html>
4. Zadunaiska, Yu. (2015) Forming of professional competence of a primary school foreign language teacher. *The Problems of Modern Teachers Education*, 11, 105–110. (in Ukr.)
5. Ivanishcheva, V. (2016) *Training begins for new Generation School Teachers*. (2016). Retrieved from <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/Training-Begins-for-New-Generation-School-Teachers>
6. Bolitho, R. (2016) *Pre-service training reform: we can't afford half measures*. Retrieved from <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/Pre-service-training-reform-we-cant-afford-half-measures>

LUKYANCUK Svitlana,

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor of the Foreign Languages and Teaching Methods Department, National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov, e-mail svitlanalukianchuk@gmail.com

FORMATION OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' PROFESSIONAL COMPETENCE OF NEW GENERATION ELEMENTARY SCHOOL

Abstract. In connection with the education reform, European standards in teaching foreign languages are being implemented in Ukraine. Comprehensive secondary school is the main educational establishment in the process of teaching and learning foreign languages. In 2012 English became a compulsory school subject in the first form of a primary school in Ukraine. In accordance with this innovation an urgent demand for changes in the field of training pre-service teachers of foreign languages appeared.

Thus the aim of the article is to analyze the main conditions of the development of a new generation pre-service primary school foreign language teacher's professional competence.

The author analyzes the term “foreign language teacher’s professional competence”. It is stated that the development of a pre-service teacher’s professional competence appears to be an integral process. Its successful completion demands the reform of the content of education, which will ensure a high level of language acquisition, firm, integrated, and systemic knowledge of the methodology of teaching a foreign language, pedagogy and psychology, the ability to implement theoretical knowledge into practical activity, the ability to use modern technologies of education, including information communicative technologies (ICT), and also pre-service teacher’s personality development, aimed at self-education and self-improvement.

The research results prove that the development of a new generation pre-service primary school foreign language teacher’s professional competence are: updating the content of pedagogical education according to the modern needs of a person and society; moving away from classical theoretical education toward practice, from paradigm “I know” to paradigm “I can do”; setting standards for qualified teachers in methodology and foreign language at the end of year four; training specialists, who have the competence of self-education; using the European experience of developing an electronic professional portfolio as an important mean of student self-control, self-assessment and continuous professional and personal growth.

Keywords: *education reform; pre-service teacher of foreign languages; primary school; professional competence; competence of self-education; student’s electronic professional portfolio.*

*Одержано редакцією 19.06.2017
Прийнято до публікації 10.07.2017*